

ריאיון עם שמשון ביכלר

שמשון ביכלר ותקוה הוניג-פרנס

Between The Lines

2003

bnarchives.net / Creative Commons (CC BY-NC-ND 4.0)

הריאיון נערך על רקע ההתנערות השיטתית של ממשלת ישראל מהסכם אוסלו ופריצת ההתקוממות הפלסטינית ('האינתיפדה השנייה'). ראש ממשלת ישראל באותה עת היה אריאל שרון ושר האוצר היה בנימין נתניהו.

1

כאיזו מידה התקרמה תוכנית אוסלו של ההשתלבות של המשק הישראלי במשק הבינלאומי על ידי הכנסת החברות הרב לאומיות לארץ באופן שישראל תשתלב במסגרת 'הקהילות האזוריות'?
האם נכון הדבר שבעקבות 'תהליך השלום' חלה זרימה גדולה של השקעות – אמריקניות בדרך-כלל – וריכוז הולך וגובר של העושר? (בידי 20 משפחות) באזה תחומים בעיקר? האם זרים מחזיקים ב-50% מהבעלות על החברות הגדולות במשק הישראלי? שלמעשה רוב החברות המובילות בכל ענף הן עתה בבעלות זרה ולו חלקית?

בתוכנית אוסלו היו הרבה פנטזיות מגלומניות, מהסוג ששמעון פרס אוהב להפיץ. מאחר שאי אפשר היה סתם ככה, פשוט ולעניין, לסגת מכל השטחים, ובעיקר לפנות בבת-אחת את כל ההתנחלויות והתשתית הענקית שבזוזה שם במשך עשרות שנים – היו מוכרחים להפוך את הדבר הפשוט הזה, כמו למשל (רעיון מטורף לחלוטין) לאפשר מעט עצמאות לפלסטינים במעט שטח שנותר להם, לעניין שולי. לא. הרי לא יתכן שעסקי 'הביטחון הלאומי' שכה שקדו לטפח, יתגלו כסתם בועה: היה צריך שמאחורי העניין הפשוט הזה תהיה תוכנית גדולה, 'חזון', שמאחוריו מסתתרת תוכנית עיקרית, מהממת ומתוחכמת, גלובלית ומה לא. מעט מאד בני-אדם טרחו לקרוא את מסמכי אוסלו ופאריס, והאמת היא שההסכמים הללו, אם אפשר לכנות בשם כזה תכתיבים בין כובש לנכבש, הוכנו באופן גרוע, בחשאי, על ידי בני אדם שכל חייהם הסתכמו באינטריגות עלובות. אבל אין לכך שום קשר לעניין העיקרי: הסכם בין ישראל והפלסטינים אינו זקוק ליותר מעמוד אחד מודפס, שבו הישראלים מכירים במדינה עצמאית פלסטינית לפחות בגבולות 4 ביוני 1967, ומתחייבים להסתלק מכל השטחים תוך 24 שעות. השאר, כמו כדאיות של שני צדדים ריבוניים ועצמאיים, להגיע לשיתוף פעולה מסחרי, או הסדרי סחר ותנועה, זה כבר עניין למשא-ומתן מאוחר, ובתנאי ששני הצדדים מעוניינים בכך.

הסיפור האחר (העיקרי) הוא הגלובליזציה שנכפתה על המעמד השליט של ישראל, בעיקר לאחר מלחמת המפרץ וההכרזה על 'הסדר החדש'. זה היה תהליך בלתי נמנע: 'ההסדרים הישנים' עם הממשל האמריקני שהתאימו לעידן המלחמה הקרה הסתיימו, ומצד שני 'המשטר הישן' בישראל שהיה מבוסס על משק מלחמתי סגור בעל הסדרים מוסדיים נוקשים התפרק. המשק נפתח ליבוא אבל בעיקר הוא נפתח לשוק הקרדיט הבינלאומי. אז ברור שהגיעו פירמות זרות שעד אז נמנעו להיכנס אליו, גם בגלל החרם הערבי אבל גם בגלל העבודה המאורגנת וההסדרים הנוקשים שהרתיעו פירמות אלו. מעל לכל, פרוק ההסדרים האלה חשף במהירות את תהליך החלוקה-מחדש שהתפתח מאז הכיבוש ב-1967. בכלל, אימפריאליזם מחובר תמיד (לא בדרך-כלל אלא תמיד) עם חלוקה-מחדש מקוטבת. זה כבר

הבין John Hobson ב-1901 כשכתב את ספרו המפורסם *אימפריאליזם*. אפשר לאמר הרבה בגנות הציונות הסוציאליסטית, והאופי הקולוניאליסטי שלה, אבל עובדה היא שבתחילת שנות החמישים הייתה ישראל אחת מהמדינות השוויוניות ביותר בעולם: היחס בין 20% מהאוכלוסייה בעלי ההכנסות הגבוהות (או שני העשירונים העליונים) היה פי 3.3 בלבד ביחס להכנסת 20% מהאוכלוסייה בעלי ההכנסות הנמוכות (שני העשירונים הנמוכים). זהו נתון מרשים בהשוואה למדינות קפיטליסטיות 'חופשיות' כמו ארה"ב. שם באותה תקופה, שני העשירונים העליונים זכו להכנסה של פי 9.5 ביחס לשני העשירונים התחתונים (לא מדובר על התפלגות הרכוש שם היחס מקוטב בהרבה אלא על חלוקת הכנסה שוטפת ומדווחות). אבל תוך חמישים שנה השתנה המצב: בשנת 1995, לאחר 30 שנות כיבוש השטחים ומשק מלחמתי הנשלט על ידי תמנון מרוכז של קבוצות הון, פרחת האמריקניזציה בישראל ואידיאולוגיות של 'הניהול העסקי' ו'השוק החופשי' ו'חופש העיתונות' ניצחו. זאת השנה שישראל הובילה את טבלת המדינות המפותחות, כשקבעה שיא עולמי במדדי אי-השוויון: שני העשירונים העליונים ניכסו הכנסות שהיו פי 24 מאשר שני העשירונים התחתונים של שארית האוכלוסייה הישראלית (מבלי לכלול כחצי מיליון פועלים 'זרים' ופלסטינים שהשתכרו שכר רעב). המעמד השליט של ישראל עלה על מוריו: בארה"ב באותה תקופה, שני העשירונים העליונים הצליחו לנכס הכנסות שהיו 'רק' פי 11 מאלו של שני העשירונים התחתונים.

לא ברור למה הכוונה ש'זרים מחזיקים ב-50% מהבעלות במשק'. ההון כיום הוא טרנסלאומי, כלומר לא בינלאומי ולא רב-לאומי אלא חוצה מדינות ולאומים ואזורים אתניים. מכאן שבשביל כל פועל וכל שכיר בעולם משפחת רקנאטי (בעל קבוצת ההון אי.די.בי מהגדולה במשק הישראלי) היא זרה ועוינת כנגדו. מבחינת השכיר הישראלי (ערבי ויהודי) אין הבדל בין רקנאטי, או לבאיב או גוסינסקי (אנשי פשע מאורגן רוסיים שהשתלטו על נכסי מפתח בישראל) או מימן או ביל גייטס, או בעל הון מערב-הסעודית או כונית או עזה. כולם זרים לו. להון אין צבע והוא חסר אתניות. רקנאטי 'הספרדי' וברונפמן 'האשכנזי' הינם אותם כרישים ללא הבדל.

מכל מקום, ההערכה היא שבין 1995 לבין 2000 כ-10% עד 15% מהמניות בבורסה הישראלית היו מוחזקות בידי משקיעים שאינם מחזיקים בפספורט ישראלי (אם זה הכוונה לזרים).

מצד שני, חשוב לציין שבשנת 2000 היו רשומות בבורסת ניו-יורק כ-110 פירמות שבמקורן נוסדו בישראל. ההון שלהן היה כפול מהוןן של 665 הפירמות שרשומות בבורסת תל-אביב. כלומר כאשר הקפיטליזם פוסק מלהיות מלחמתי, ואינו נזקק עוד לחזית של מדינה חזקה שתגן עליו, אלא הופך לטרנסלאומי, אין משמעות למונח 'משקיעים זרים'. השפה הגלובלית היא הדולר, שיעור-הרווח באחוזים, אחוז הפרמיום, מחיר האגרות-חוב של הפד, וכתבי הקודש של כל בעלי ההון בעולם, מניגריה ועד לדרום-קוריאה ומברזיל ועד להודו הם הפייננשל-טיימס, הוול-סטריט ג'ורנאל והמפרשים האנאליסטיים מטעם פירמות הברוקרים והדרוג המובילים.

2

מהן האימפליקציות של עובדה זו (שתוף הפעולה של האוליגרכיה המצומצמת עם ההון הזר) לגבי המדיניות הכלכלית של ממשלת ישראל בשני האחרונות ושל הממשלה הנוכחית והתוכנית הכלכלית של נתניהו? חלק מהקפיטליסטים בישראל (תעשיינים, בנקאים ובעלי הון) – תמכו בממשלת שרון למרות מדיניות הדכוי הברוטלי שלו בשטחים וסירובו למדינה פלסטינית עצמאית ועקירת ההתנחלויות. איך זה מתיישב עם התפקיד המרכזי שבעלי ההון הישראלי (כמו גם הבינלאומי) מילאו בהנעת תהליך אוסלו?

השאלה מורכבת משני נושאים שונים שיתכן שאין ביניהם קשר. לגבי הזיקה בין בעלי-הון טרנסלאומיים לבין המדיניות הכלכלית של נתניהו. לא צריך שיהיה קשר מידי ואישי בין שר אוצר ובין בעלי הון כדי לקבוע את 'המדיניות הכלכלית' שלו. נכון שנתניהו קשור לטיפוסים מפוקפקים כמו אריסון, לבייב, אוליגרכים מרוסיה, גוטניק ואחרים, חלקם קשורים במימון ותמיכה בתנועות פשיסטיות, נוצריות-פנדמנטליות, יהודיות-פנדמנטליות, וסתם ימניים-קיצוניים; אבל גם ראשי-ממשלה כמו פרס, רבין וברק היו קשורים בבעלי הון, יזמי נדל"ן, סוחרים נשק גדולים, אשפי בורסה, וסתם מריצי מניות ומוכרי אג"ח זבל.

ניתן להיות ראש-ממשלה או שר אוצר 'הגון' ואף על פי כן להמציא 'תוכנית כלכלית' מהסוג של נתניהו. יש לזכור שאת המכה הגדולה – דהיינו הפירוק הסופי של פדרציות העובדים המאורגנים, ההפרטות הגדולות, פתיחת המשק, הפטור ממסים של בעלי ההון, והעלייה הגדולה בשיעור האבטלה וההתרוששות הגדולה של השכירים, כל זה נעשה בזמנו של רבין ופרס; נתניהו ברק ושרון, כראשי ממשלה, רק סיימו את המלאכה.

המדיניות שלהם אולי קיבלה ביטוי פרטיקולארי כזה או אחר שנבעה מהידידות שלהם עם בעלי-הון שמימנו אותם או תמכו בהם, אבל המדיניות הייתה ביטוי למגמה עולמית כללית של גלובליזציה.

צריך להפוך את סדר הסיבתיות: מדיניות של תיסוף מתמיד של השקל עם ריבית גבוהה (בתירוץ של מלחמה באינפלציה), יחד עם מדיניות של הפחתת העלויות הסוציאליות (בתירוץ של צמצום הגירעון כדי לעמוד בדירוג בינלאומי), יחד עם הפרטה (בתירוץ של מדיניות כלל-עולמית של דה-רגולציה) – הביאו מרחבי העולם את בעלי ההון שהתנפלו ככרישים על הנכסים הממשלתיים וההסתדרותיים, שנמכרו במחירים נמוכים, תוך שימוש בהפרשים בשערי המטבע והפרשי המחירים בין האג"חים הממשלתיים. ומשום כך הם התחברו לעסקנים הפוליטיים שממילא לא הבינו מימנם ומשמאלם ושתעריפי השימון והשוחד שלהם עדיין היו נמוכים, יחסית נניח, לקליפורניה. זה לא שקודם הגיעו בעלי הון והשקיעו בעסקנים פוליטיים כמו שרון ונתניהו (אם כי גם זה נכון) כדי שאלה יסדרו להם מדיניות כלכלית נוחה.

לגבי השאלה השנייה על תמיכתם של 'תעשיינים' ו'בנקאים' בשרון ובמדיניות דיכוי, נראה לי שהיא מבוססת על הנחה (שגויה לדעתי) לפיה השאיפה ל'שלום' עם הפלסטינים היא 'כלכלית', ולכן היא אמורה להיות נתמכת על ידי 'תעשיינים ובנקאים', ואילו השאיפה למלחמה ולדיכוי בשטחים אמורה להתמך על ידי כוחות 'פוליטיים' כלומר ביורוקרטים בכירים, פקידים במשרד הביטחון וקצינים במטה הכללי.

בעבר הלניניסטי הייתה אפילו אגדה לפיה 'תעשיינים' אוהבים מלחמה ומשק סגור ומוגן על ידי ממשלה ואילו 'בנקאים' אוהבים שלום ומשק פתוח עם ממשלה לא מעורבת (או ההפך). זה כמובן שטויות. אין דבר כזה 'הון תעשייתי' או 'הון פיננסי'. כל הון הוא אך ורק פיננסי. גם שליטה במכונות היא שליטה פיננסית. המטרה היחידה של הקפיטליסט באשר הוא, היא להגדיל את שיעור-הרווח.

צריך לסדר את התמונה בדרך הבאה: בשנות הששים והשבעים ועד למחצית שנות השמונים, קבוצות ההון הדומיננטיות בישראל, המקומיות והטרנסלאומיות, שלטו בחלוקה-מחדש של ההכנסות, דהיינו ברווחים, באמצעות משק של מלחמה מתמדת. משום כך, רוב ההערכות של 'הכלכלה הגדולה' של ישראל נשענה על תמונה של קונגלומרטים כמו 'בל"ל', 'כור', 'הפועלים' 'אי.די.בי', 'יכל', שנערך בצורה של קבוצות אחזקה. הן חילקו ביניהן את ענפי המשק בצורה די מווסתת, נניח הדלק יובא על ידי הממשלה שערכה את ההסכמים לטווח ארוך עם קבוצות הנפט העולמיות, ואילו את הזיקוק וההובלה וחלוקת תוצרי הדלק חילקו ביניהן הקונגלומרטים דרך השליטה שלהן בשלוש הפירמות המובילות 'פז', 'דלק' ו'סנוול'. בשטחים הכבושים הם שלטו בחלוקה דרך 'פדסקו' שהיתה בבעלותן. בענף הנשק והמכירות לצבא המקומי והיצוא המסובסד של הנשק, (באמצעות הסיוע האמריקני שאיפשר להן יצוא מסובסד של נשק) הן שלטו דרך פירמות הנשק שלהן, כמו 'אורדן', 'תדיראן', 'אלביט', 'מפעלי הרכבה נצרת', ECI וכו'. את הרווחים המסובסדים הללו הם היוונו בכורסה בצורת הנפקות ומכירת ניירות הערך של הפירמות הללו באמצעות הבנקים הגדולים שהיו בשליטתן, וכן באמצעות 'המשקיעים המוסדיים' שהיו בשליטתן (קופות הגמל, חברות הביטוח, חברות הברוקרים וכו'). הרווחים בכורסה היו פטורים ממס, והאינפלציה שהייתה באותה עת (למעשה סטגפלציה, כי המשק לא צמח תוך עליית מחירים) חילקה לטובתם את ההכנסות ביחס לשכר. אז ברור שהקפיטליסטים הגדולים, וכן אנשי העסקים הקטנים שצמחו לא מעט מעבודה פלסטינית לא מוגנת מהשטחים, היו מלוכדים בתמיכה בהמשך הדיכוי של הפלסטינים (מה עוד שאז זה היה כרוך בעלויות ובנזקים נמוכים יחסית מבחינתם). הם תמכו אלקטורלית בליכוד, או במפלגת העבודה, שמאחרי כל המלל הסתור שלה היא הקימה ותמכה בקפיטליזם המיליטריסטי בישראל.

בשנות התשעים תמכו (ולמעשה נכפו לתמוך) הקפיטליסטים בסדר הושינגטוני החדש, משום שהתברר שהמשק המשק המלחמתי הולך וקורס. התברר כי הממשל הישראלי, בסדר החדש הזה, אינו יכול יותר לערוב לרווחיות. היה צריך ללכת לנתיב חדש של רווחיות. זאת הסיבה למתקפת השלום הפתאומית של הקפיטליסטים שאהבו בעבר את המשק המלחמתי הסגור, ואת הסבסוד הטכנולוגי-צבאי. בסוף שנות התשעים, עם שוך האופוריה של ההשקעות ברחבי העולם, והצטמקות שיעורי-הרווח ונפילת מחיר הנכסים, הוכרז שוב על סדר חדש: הפעם על ידי בוש-הבן. לא מדובר

על חזרה ל'קיינסיאניזם צבאי' של המלחמה הקרה, אלא על מה שהקואליציה של בוש מכנה 'infinite war' כלומר, מלחמה של שכירי חרב וסבסוד של עסקי נפט ונשק מבלי לתמוך בגידול הביקוש הכללי במשק, תוך צמצום הוצאות הרווחה ותוך כדי ניהול מדיניות מוניטריסטית מצמצמת. משהו שמזכיר את תקופת רייגן של שנות השמונים. זה הלך הרוח שאליטת הכוח של ישראל ניוונה ממנו, ומכאן נראה שכאילו הם תומכים בשרון. הנאמנות שלהם היא קודם כל לדולר, לוול-סטריט, לשיעור-הרווח העולמי, אפילו אם זה מבוטא אצלם באופן 'פטריוטי' כתמיכה בדימויים של שרון. שרון אינו קובע כלום. הוא מציית לתכתיבים הווינגטוניים ואפילו אם זה נראה כאילו הוא מנהל מדיניות עצמאית, אם בכלל יש לו בראש משהו שניתן לכנות זאת כ'מדיניות'.

3

בידי מי ההגמוניה הכלכלית בישראל ואיך היא משפיעה על מדיניות ממשלות ישראל? גבי שפר מהאוניברסיטה העברית טוען ש'מערכת הבטחון והקומפלקס הצבאי-תעשייתי הוא הקובע מזה שנים את קבלת ההחלטות בישראל, לא רק לגבי מדינות החוץ אלא גם לגבי מדיניות הפנים'.

'גבי שפר טוען'. אינני יודע מהיכן הנאד הנפוח הזה שואב את הטענות המוזרות האלה. כמו האקדמאים הדומים לו, הוא בימי חייו לא טרח לערוך מחקר אמפירי כלשהו על מה שהוא מכנה 'מערכת הביטחון'. שוב, כדאי לסדר מחדש את תמונת העולם.

התיאוריה של 'הקומפלקס התעשייתי-צבאי' צמחה בתקופת המלחמה הקרה של שנות החמישים וקיבלה תהודה בשנות הששים בעידן מלחמת וייטנאם. הטענה של 'התיאוריה' הזאת היא שנוצר מיזוג אינטרסים בין תעשיות הנשק ובין הפנטגון וזרועות ממשלתיות העוסקות בפוליטיקה מלחמתית. זהות זאת מתבטאת בשאיבה של קצינים ובירוקרטים להנהלות עסקי הנשק וההפק, מעבר של מנהלים לשלוחות הממשל שעוסקים ב'ביטחון לאומי'. גם לצבא וגם לעסקי הנשק יש עניין בתקציבי ביטחון גבוהים ומשום כך הם עושים רבות כדי לחרור מלחמה. התיאוריה הזאת התקבלה על ידי הליברלים בארה"ב משום שהיא הייתה תחליף מעין רדיקאלי לתיאוריות המרקסיסטיות, שחייבו מאמץ אינטלקטואלי ונראו קשות להצגה בעלת רייטינג טוב בטלוויזיה. התיאוריה נראתה גם אטרקטיבית, משום שהיא בסך הכל מצביעה על מקריות היסטורית מבלי לגעת בעצם המשטר הקפיטליסטי עצמו. מדובר בסתם תאוות בצע וקנוניה, שנובעות מ'חוסר תחרותיות' בענפי הנשק, וחוסר דמוקרטיה מספיקה בקבלת ההחלטות.

כל זה טוב ויפה, אבל מה הקשר לכך ולישראל. אילו היה משהו בסיסמאות האלו, אז כיצד ניתן להסביר את הירידה המסיבית בהוצאות הביטחון בישראל (מ-25% מהתמ"ג בשנות השבעים ועד לפחות מ-10% בשנות התשעים). כיצד ניתן להסביר את הפירוק המהיר של התעשיות הצבאיות, את הפיטורים ההמוניים בתעשיות הנשק, מ'תע"ש', 'רפא'ל', 'מספנות-ישראל', ו'התעשייה-האווירית', ועד ל'סולתם', 'תדיראן', 'אורדן', ועשרות מפעלים של 'כור', 'כלל' ו'אי.די.בי'. כיצד להסביר את הירידה ביצוא הביטחוני וסבסוד לעסקי הנשק. כיצד נעלמו לפתע הדיילרים הגדולים של סחר הנשק כמו 'כור סחר', אייזנברג, מרקוס כץ ושאר כוכבי 'הקומפלקס'. מאז שנות התשעים, מכל מקום, גברה המצוקה התקציבית של ענפי הביטחון, גדלה הבקרה והלחץ של פקידי האוצר על תקציב הביטחון, וירדה יוקרתם של הקצינים ומנהלי הביטחון הלאומי של ישראל, יחד עם הביקורת ההולכת וגוברת של העיתונות על הארגונים הביטחוניים. כל זה מעיד שסיסמאות מהסוג של שפר הם פלצנות לשמה.

במידה שהיה משהו בתיאורית 'הקומפלקס הביטחוני-תעשייתי' היא הייתה רלבנטית בשנות השבעים וגם אז היא הייתה מאד צרת אופק ביכולת ההסבר שלה. אבל ברור שאז אקדמאים מהסוג של שפר, אפילו לא העזו להרהר בנושא. אגב, היחיד שכתב אז מחקר מצוין בנושא היה שלמה פרנקל, שפירסם בעולם הזה ב-1978 סידרה של 10 מאמרים ('המחליטנים'), בהם הוא הראה את מבנה השליטה בישראל שהיה מבוסס על מיזוג אינטרסים ומשפחות של האליטה הצבאית, הממשלתית והעסקית.

מצד שני, אני מבין ששפר רצה לאמר שהכנסת והממשלה מלאה בעסקנים גזענים מסוג נמוך ביותר כמו שרון, עזרא, מופז, נתניהו, שהיו בעלי קריירה צבאית ושמופעלים וממומנים על ידי אנשי עסקים. זה נחמד אבל טריוויאלי.

מוטב לאמר זאת בפשטות מאשר לכתוב שטויות פלצניות על מיני 'קומפלקס', אפילו שהן נותנות רייטינג לכמה שניות בתודעה.

4

באיזו מידה נכונה הסברה השלטת כי המצב הכלכלי בישראל הוא תוצאה של התמוטטות תוכנית השלום של אוסלו והאינתיפדה? שהאינתיפדה אחראית לשני שלישים של המשבר הכלכלי בישראל? כי דיכוי האינתיפדה וחיודוש התהליך המדיני הוא תנאי להתגברות על המשבר? (סבר פלוצקי).

ההצהרה של פלוצקר דומה במהותה לזאת של שפר: פלצנית ללא שום בסיס. כנראה הגענו לזמנים רעים מאד אם עיתון שמאלי רדיקלי מצטט בכתבה אחת שני פלצנים.

כמו לעמיתו, לפלוצקר אין שמץ מושג על מה הוא מדבר. נכון שהוא היה עורך כלכלי של צהובון, אבל זה לא אומר שיש כיסוי להצהרה ש'האינתיפדה אחראית לשני שלישים של המשבר הכלכלי בישראל'. פשוט, אף כלכלן לא יודע למדוד זאת, ובוודאי שלא פלוצקר שמעולם לא היה מיומן בכך. להצהרה הזאת יש רק ערך תעמולתי חשוב: משרתי ודוברי 'הכלכלה החופשית' ו'שלום של שווקים' ושאר ההבלים, אינם מבינים היכן נעלמה להם הבועה של שנות התשעים. היה כזה שלום נחמד, הכרישים חגגו, המשקיעים נהרו בהמוניהם, היו מלא 'סטארטאפ' והכרזות על קץ ההיסטוריה, והנה, במקום 'הכלכלה החדשה' בא עולם של מלחמות, ובמקום דיבידנדים של שלום קיבלנו מלחמת תרבויות, והפעם באריות מקדונלד נגד מקג'האד.

צריך לשים את סדר הדברים ולסדר מחדש את הסיבתיות. המשבר הוא עולמי ולא מקומי. הגלובליזציה שפרצה את גבולות ישראל ושילבה אותה בתהליך ההצבר העולמי חשפה את ישראל, ומכאן גם את פלסטין, בפני תנודות עולמיות והפכה אותן לפגיעות יותר מתמיד. המשבר החל עוד בקריסה של 1997 בדרום-מזרח אסיה, המשיך במשברים ברוסיה ובאמריקה-הלטינית והתנחשל במשבר ניירות הערך בבורסות ב-2001. מה שנראה היה כצמיחה כללית מהירה בישראל בשנות התשעים, לא היה נחלת הכלל אלא של סקטורים מועטים של תקשורת סלולרית והייטק, שהיטו את הממוצע. גם התמ"ג שצמח לעתים ב-6% הטעה את העין. הוא נבע בעיקר מהגירה חפוזה מרוסיה שהוסיפה תוך עשור מיליון בני-אדם. ממוצע הצמיחה לנפש היה נמוך ביותר והגיע ל-1.5% בלבד. בסך הכל הייתה הידלדלות של רוב האוכלוסייה ובעיקר של בעלי ההכנסה הנמוכה, של היהודים והפלסטינים. מכאן שהאופוריה של אוסלו, אשר הייתה אמורה לפי פרס-פלוצקר להביא פריחה, התגלתה כבועה, בעיקר בפלסטין. כך שהאינתיפדה והמשבר הכלכלי קשורים במשבר העולמי. המשבר הזה עדיין לא הגיע לשיאו. באפיוניו הוא מזכיר את המשבר הגדול של שנות השלושים. אחד מהאינדיקטורים החשובים שלו הוא הצטברות החובות ללא אפשרות להחזיר אותם. באמצע שנות השלושים הגיע נטל החובות בארה"ב ל-270% מהתמ"ג. ככל שהמשק האמריקני התאושש וצמח כך ירד עומס החוב. כך למשל בשנות החמישים והששים הוא ירד ל-140% מהתמ"ג. כיום נטל החוב בארה"ב הגיע לשיא של 300% מהתמ"ג והוא מאיים בקריסה כללית של המשק. בדומה לשנות השלושים, מופיעה מילה חדשה-ישנה שהולכת ומהדהדת: דפלציה, כלומר ירידת מחירים. בשנות השבעים והשמונים דיברו כולם על קללת האינפלציה. אבל הדפלציה חדרה בחודשים האחרונים והיא מאיימת הרבה יותר. משום שדפלציה פרושה התמוטטות הציפיות לרווח שמזינות את ההשקעות, שמהוות את הנכסים. התמוטטות מחירי הון ומחירי סחורות, פירושו התמוטטות שיעורי הרווח וחוסר יכולת להחזיר הלוואות וכן בריחה מהשקעות לעתיד. זה גם המצב בישראל. העיתונים מלאים בסיפורים על קשיי נזילות, על בריחת משקיעים, ובעיקר השערות על יכולתם של גיבורי שנות התשעים מסוגם של הדנקנרים, פישמן, מימן ותשובה, שכה הירבו להתפעל מהמנופים הענקיים להחזיר בחודשים הבאים את הריבית על האשראי שסידרו להם כדי לרכוש באפס מחיר את הנכסים המופרטים.